

Karen Blixen

Out of Africa

Roman

Uitgeverij Oorsprong

De plantage

Ik had een plantage in Afrika, aan de voet van het Ngong-gebergte. De evenaar loopt daar een honderdvijftig kilometer verder noordelijk over deze hooglanden, en de plantage lag op een hoogte van meer dan achttienhonderd meter. Overdag had je het gevoel dat je heel hoog was, dicht bij de zon, maar de vroege morgens en avonden waren helder en rustgevend en de nachten waren koud.

De geografische ligging en de hoogte brachten samen een landschap voort dat zijns gelijke in de hele wereld niet kende. Er was nergens vruchtbaarheid of een spoor van overdaad; het was een door achttienhonderd meter heen gedistilleerd Afrika, als het ware het sterke, verfijnde extract van heel een werelddeel. De kleuren waren droog en gebrand als de kleuren van aardewerk. De bomen hadden een fijn, licht gebladerte, heel anders van structuur dan van Europese bomen; het groeide niet in bogen of koepels, maar in horizontale lagen, en die formatie gaf aan de hoge alleenstaande bomen iets palmachtigs, of een heldhaftig, romantisch aanzien als van volledig opgetuigde schepen met gereefde zeilen; de zoom van het woud zag er daardoor wonderlijk uit, net

alsof heel het woud zacht stond te wiegelen. Op het gras van de grote vlakten stonden hier en daar de kromgegroeide oude doornbomen, en het gras rook kruidig als tijm en mirre; op sommige plaatsen was de geur zo sterk dat het pijn deed in de neusgaten. Alle bloemen op de vlakten of aan de slingerplanten en lianen in het oerwoud waren miniatuurbloemen, zoals je ze altijd op boomloze vlakten vindt; alleen heel in het begin van de regentijd ontloken er grote, zware, sterk geurende lelies. De vergezichten waren ontzaglijk weids. Alles wat je zag getuigde van grootsheid, vrijheid en onvergelykelijke verhevenheid.

Het hoofdelement van het landschap en van het leven daarin was de lucht. Wie terugdenkt aan een verblijf in de Afrikaanse hooglanden wordt getroffen door het gevoel alsof hij een poos boven in de lucht heeft gewoond. De hemel was zelden anders dan lichtblauw of violet, met een overvloed van machtige, gewichtloze, eeuwig veranderende wolken die zich hoog opstapelden en voorbijdreven, maar er schuilt een vermogen tot blauw-zijn in en op korte afstand worden de heuvelreeksen en de bossen er helder diepblauw door gekleurd. Midden op de dag leek de lucht te leven boven het land als een brandende vlam; ze tintelde, golfde en blonk als stromend water, weer-

spiegelde en verdubbelde alle voorwerpen en vormde grootse fata morgana's. Boven in die hoge lucht kon je gemakkelijk ademen, en tegelijk met de lucht ademde je een wezenlijke gerustheid en lichthartigheid in. In de hooglanden werd je 's morgens wakker met de gedachte: hier ben ik waar ik zijn moet.

Het Ngong-gebergte strekt zich in een lange kam van noord naar zuid uit en wordt gekroond door vier edele pieken die als roerloze golven van een donkerder blauw tegen de lucht afsteken. Het verheft zich vijftienghonderd meter boven zee en in het oosten zeshonderd meter boven het omringende land; maar in het westen is de helling hoger en steiler – rechtstandig vallen de bergwanden omlaag naar de Grote Sleuf.

De wind waait in de hooglanden gestadig uit noord-noordoostelijke richting. Het is dezelfde wind die men, aan de kusten van Afrika en Arabië, de moesson noemt, oostenwind – zo heette het lievelingspaard van koning Salomo. Hierboven voel je hem slechts als de weerstand van de lucht, die ontstaat doordat de aarde door de ruimte jaagt. De wind komt recht op de Ngong-bergen af, en de berghellingen zouden de ideale startplaats zijn voor een zweefvliegtuig: door de luchtstromingen zou het over de

bergtop worden getild. De wolken die met de wind meetrokken sloegen tegen de berghelling en bleven daar hangen of ze bleven steken op de top en kwamen in de vorm van regen omlaag. Maar de wolken die een hogere koers namen en over de kam heen zeilden, losten zich ten westen daarvan op, boven de brandende woestijn van de Grote Sleuf. Dikwijls heb ik vanuit mijn huis het voorttrekken van die machtige stoeten gevolgd, en tot mijn verwondering zag ik hoe de statig drijvende gevaarten zich in de blauwe lucht oplosten en verdwenen zodra ze over de bergen heen waren.

Vanaf de plantage gezien wisselden de bergen in de loop van de dag menigmaal van aard; soms zag het eruit of ze heel dichtbij stonden, dan weer leken ze heel ver weg. Als je er 's avonds bij het donker worden naar keek, leek het eerst alsof er in de lucht een smalle zilveren lijn helemaal om het silhouet van het donkere gebergte heen getrokken werd; maar als de nacht inviel, kreeg je de indruk dat de vier pieken vlakker werden, alsof ze waren gladgestreken; net alsof de berg zich rekte en strekte.

Vanaf het Ngong-gebergte heb je een uniek uitzicht: in het zuiden zie je de uitgestrekte vlakten van het grote wildterrein dat zich helemaal tot aan de Kilimanjaro uitstrekt; in het oosten en noorden het

parkachtig landschap van de heuvels aan de voet van het gebergte met daarachter het bos en het golvende land van het Kikoejoe-reservaat, dat honderdvijftig kilometer doorloopt tot aan Mount Kenya; het is een mozaïek van vierkante maïsveldjes, bananenbosjes en grasland met hier en daar de blauwe rook van een inheems dorp, een kluitje puntige molshopen. Maar in het westen ligt helemaal in de diepte het droge maanlandschap van het Afrikaanse laagland. De bruine woestenij is onregelmatig bespikkeld met kleine merktekentjes – dat zijn doornbosjes – en langs de kronkelende rivierbeddingen lopen donkergroene bochtige stroken: dat zijn bossen van machtige, wijdvertakte mimosabomen, met dorens als ijzeren punten; hier groeit de cactus en hier hebben de rinoceros en de giraffe hun thuis.

Het bergland zelf is iets geweldigs om te betreden, groots, schilderachtig en geheimzinnig; een afwisseling van lange dalen, kreupelhout, groene hellingen en rotspunten. Hoog daarboven, onder een van de pieken, is er zelfs een bamboebosje. Er zijn beken en bronnen in de bergen; ik heb er vlakbij gekampeerd.

In mijn dagen huisden er buffels, koedoes en rinocerosen in het Ngong-gebergte, heel oude inheemsen konden zich de tijd nog herinneren dat er

olifanten waren, en het heeft mij altijd gespeten dat niet het hele Ngong-gebergte deel uitmaakte van het wildreservaat. Slechts een klein stuk ervan was wildreservaat, het baken op de zuidelijke piek gaf de grens aan. Als de kolonie bloeit en Nairobi, de hoofdstad, een grote stad wordt, wat zou het Ngong-gebergte daar dan een weergaloos wildpark voor hebben gevormd. Maar tijdens de laatste jaren van mijn verblijf in Afrika reden tal van jonge winkelbedienden uit Nairobi 's zondags op hun motorfietsen de bergen in om op alles te schieten wat hun onder ogen kwam, en ik denk dat het grote wild inmiddels uit de bergen is verdwenen en door het doornstruikgewas en over de rotsgrond verder zuidwaarts is getrokken.

Op de kam en de vier pieken van de bergen kon je gemakkelijk lopen; het gras was er kort als op een gazon en hier en daar kwam de grijze steen door het groen heen. Langs de kam liep een smal wildpad als een zacht hellend zigzagspoorlijntje omhoog en weer omlaag. Toen ik tijdens een safari door de bergen op een morgen hierheen klom en over het pad liep, vond ik er verse sporen en mest van een kudde koedoes. De grote vredige dieren waren dus bij zonsopgang op de kam geweest en hadden er in een lange rij langs gelopen, en je kon je maar één reden voor hun komst

voorstellen: dat ze eens even aan beide kanten naar het land daar beneden in de diepte wilden kijken.

We verbouwden koffie op mijn plantage. Het land lag eigenlijk iets te hoog voor koffie en we moesten hard werken om de zaak gaande te houden; rijk zijn we op de plantage nooit geworden. Maar een koffieplantage is iets dat iemand in zijn greep krijgt en niet meer loslaat, en er valt altijd wel iets te doen; meestal loop je een beetje achter met het werk.

In dit wilde, ongelijkmatige landschap zag een bebouwd en volgens de regels bewerkt stuk grond er heel mooi uit. Toen ik later ging vliegen in Afrika en vertrouwd raakte met de aanblik van mijn bezit, werd ik van bewondering vervuld voor mijn koffieplantage, die zo heldergroen in het grijsgroene land lag, en ik besepte hoe de menselijke geest naar wiskundige figuren haakt. Al het land om Nairobi heen, vooral noordelijk van de stad, is op dezelfde manier bewerkt, en er wonen mensen die aanhoudend denken en praten over het planten, snoeien en plukken van koffie en die 's nachts wakker liggen en piekeren over verbeteringen bij hun koffieproductie.

Het verbouwen van koffie is een werk van lange adem. Het wordt nooit helemaal zoals je je voorstelt als je, zelf jong en vol verwachting, in de stromende

regen de kisten met glanzende jonge koffieplantjes uit de kweekbedden haalt en met alle arbeiders in het veld toekijkt hoe de planten in regelmatige rijen gaten in de natte grond worden gezet, waar ze moeten groeien, en ze dan goed laat toedekken tegen de zon, met losse takken uit het bos, want duisternis is een voorrecht van al wat heel jong is. Het duurt vier of vijf jaar totdat de bomen vrucht gaan dragen en in de tussentijd krijg je droogte op het land of plantenziektes en schiet een niets ontziend inheems onkruid dicht op in de velden, een plant met langwerpige ruwe zaaddoosjes die aan kleren en kousen klitten. Sommige struiken zijn slecht geplant, met omgebogen hoofdwortels, en ze sterven af op het moment dat ze in bloei raken. Er worden ruim vijftienhonderd plantjes per hectare gepoot en ik bebouwde tweehonderdveertig hectare met koffie; mijn ossen trokken de ploegen het veld op en neer, geduldig legden ze duizenden kilometers af tussen de struiken en hoopten op toekomstige beloningen.

Het kan prachtig zijn op een koffieplantage. Als in het begin van de regentijd de struiken in bloei stonden, was het een schitterend gezicht: precies een wolk van krijt die zich in mist en motregen over tweehonderdveertig hectare uitstreckte. De koffiebloesem had een fijne, enigszins bittere geur, zoals de

bloesem van de sleedoorn. Als het veld rood stond van de rijpe bessen werden alle vrouwen en kinderen – toto's noemen ze die kinderen – opgeroepen om samen met de mannen de koffie van de struiken te plukken; vervolgens werd deze met wagens en karren naar de fabriek bij de rivier gebracht. Onze machinerieën waren niet zo heel best, maar we hadden de fabriek zelf ontworpen en gebouwd en hadden er een hoge dunk van. Op een dag brandde de hele fabriek af en moest opnieuw gebouwd worden. De grote koffiedroger stond maar steeds te draaien; in zijn metalen binnenste kletterde de koffie met het geluid van stenen die op de kust aanspoelen. Soms gebeurde het dat de koffie midden in de nacht droog genoeg was om uit de droger gehaald te worden. Dat was een schilderachtig moment: al die stormlampen in de grote, donkere fabrieksruimte, bezaaid met spinnenwebben en koffiedoppen, en al die geestdriftige, glimmend-donkere gezichten in het lamplicht rondom de droger; je stelde je voor dat de fabriek in Afrika's grootse nacht hing als een glanzend sieraad in het oor van Ethiopië. Later werd de koffie dan gepeld, uitgezocht, gesorteerd – alles met de hand – en in zakken gepakt die met een zadelmakersnaald werden dichtgenaaid.

En ten slotte kwam dan die vroege morgen. Het